



ISSN 2181-9130

Doi Journal 10.26739/2181-9130

ҲУҚУҚИЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

11 ЖИЛД, 7 СОН

ЖУРНАЛ ПРАВОВЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ

ТОМ 11, НОМЕР 7

JOURNAL OF LAW RESEARCH

VOLUME 11, ISSUE 7



ТОШКЕНТ-2026

ҲУҚУҚИЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

ЖУРНАЛ ПРАВОВЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ | JOURNAL OF LAW RESEARCH

№7 (2026) DOI <http://dx.doi.org/10.26739/2181-9130-2026-7>

Бош муҳаррир:
Главный редактор:
Chief Editor:

Abdurasulova Qumriniso Raimqulovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Бош муҳаррир ўринбосари:
Заместитель главного редактора:
Deputy Chief Editor:

Fayziev Shoxrud Farmonovich
yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)

ТАҲРИРИЙ МАСЛАҲАТ КЕНГАШИ | РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ | EDITORIAL BOARD

12.00.01 - ДАВЛАТ ВА ҲУҚУҚ НАЗАРИЯСИ ВА ТАРИХИ. ҲУҚУҚИЙ ТАЪЛИМОТЛАР ТАРИХИ / ТЕОРИЯ ПРАВА И ГОСУДАРСТВА, ИСТОРИЯ ПРАВОВЫХ УЧЕНИЙ / THEORY OF LAW AND STATE, HISTORY OF LEGAL DOCTRINES

Boboyev Halimboy Boboyevich

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Ahmedshaeva Mavlyuda Axatovna

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Adilxodjayeva Surayyo Maxkamovna

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Sattorov Abdug'affor

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Yosuke Shamoto

yuridik fanlar doktori, professor (Yaponiya)

Umarxanova Dildora Sharipxanovna

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Nematov Jo'rabek Nematilloevich

yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)

12.00.02 - КОНСТИТУЦИОННЫЙ ҲУҚУҚ, МАЪМУРИЙ ҲУҚУҚ, МОЛИЯ ВА БОЖХОНА ҲУҚУҚИ / КОНСТИТУЦИОННОЕ ПРАВО; АДМИНИСТРАТИВНОЕ ПРАВО; ФИНАНСОВОЕ ПРАВО / CONSTITUTIONAL LAW; ADMINISTRATIVE LAW; FINANCIAL RIGHT

Malikova Gulchexra

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Xusanov Ozod Tillabayevich

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Selimanova Svetlana Mixaylovna

yuridik fanlar doktori (O'zbekiston)

Xvan Leonid Borisovich

yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)

Peshkova Xristina Vyacheslavovna

yuridik fanlar doktori, dotsent (Rossiya)

Sung Un Lee

yuridik fanlar doktori, professor (Janubiy Koreya)

12.00.03 - ҲУҚУҚРОЛИК ҲУҚУҚИ. ТАДБИРКОРЛИК ҲУҚУҚИ. ОИЛА ҲУҚУҚИ. ХАЛҚАРО ХУСУСИЙ ҲУҚУҚ / ГРАЖДАНСКОЕ ПРАВО; ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЕ ПРАВО; СЕМЕЙНОЕ ПРАВО; МЕЖДУНАРОДНОЕ ЧАСТНОЕ ПРАВО / CIVIL LAW; BUSINESS LAW; FAMILY LAW; PRIVATE INTERNATIONAL LAW

Oqyulov Omonboy

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Ro'zinazarov Shuhrat Nuraliyevich

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Ruziyev Rustam Jabborovich

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Borotov Mirodiljon Xomudjonovich

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Toshev Boboqul Norqobilovich

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Shomuxamedova Zamira Shoislamovna

yuridik fanlar doktori, (O'zbekiston)

Ahmad Issa Altweissi

yuridik fanlar doktori, professor (Iordaniya)

Mexmonov Kambariddin Miradxanovich

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

12.00.04 - ҲУҚУҚРОЛИК ПРОЦЕССУАЛ ҲУҚУҚИ. ХЎЖАЛИК ПРОЦЕССУАЛ ҲУҚУҚИ. ҲАҚАМЛИК ЖАРАЁНИ ВА МЕДИАЦИЯ / ГРАЖДАНСКОЕ ПРОЦЕССУАЛЬНОЕ ПРАВО; ХОЗЯЙСТВЕННОЕ ПРОЦЕССУАЛЬНОЕ ПРАВО; АРБИТРАЖНЫЙ ПРОЦЕСС И МЕДИАЦИЯ / CIVIL PROCEDURE LAW; ECONOMIC PROCEDURAL LAW; ARBITRATION PROCESS AND MEDIATION

Esanova Zamira Normurodovna

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Mamasidiqov Muzaffar Musajonovich

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Jason A.

Kanton Federal sud markazi (AQSH)

Borut Strazisar

Yuridik bo'lim boshlig'i (Sloveniya)

12.00.05 - МЕҲНАТ ҲУҚУҚИ. ИЖТИМОИЙ ТАЪМИНОТ ҲУҚУҚИ / ТРУДОВОЕ ПРАВО; ПРАВО СОЦИАЛЬНОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ / THE LABOR LAW; SOCIAL SECURITY LAW

Usmanova Muborak Akmalxanovna

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Gasanov Mixail Yuriyevich

yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)

Sattorova Gulnoza Djurakulovna

yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)

Murodova Gulnora

yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)

Denisov Gleb

yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)

Fayziyev Shuxrat Xasanovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Usmonov Muhammadi Bahridinovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Xolmuminov Juma
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Jo'rayev Yuldash Achilovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Nurmatov Mirg'olib Mirzayevich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Po'latov Baxtiyor Xalilovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Salomov Baxrom Salomovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Osmonaliyev Qayrat
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Mirzayev Aziz
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Aleksey Kibalnik
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)
Kudryavtsev Vladislav Leonidovich
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)
Sergey Shoshin
yuridik fanlar doktori, dotsent (Rossiya)
James B.
Eaglin Federal sud markazi (AQSH)

Rustambayev Mirzayusup Hakimovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Zufarov Rustam Axmedovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Kabulov Rustam
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Rajabova Mavjuda Abdullayevna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Ismailov Isomiddin
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Hamidov Nurmuhammad Orif o'g'li
yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori (O'zbekiston)
Yuldoshev Rifat Raxmadjonovich
yuridik fanlar doktori, professor (Tojikiston)
Djansarayeva Rima Ernatovna
yuridik fanlar doktori, professor (Qozog'iston)
Yelena Antonyan Aleksandrovna
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)
Matthew Light
yuridik fanlar doktori, professor (Kanada)
Qo'shayev Nurali Mahmudovich
yuridik fanlar nomzodi, dotsent (O'zbekiston)

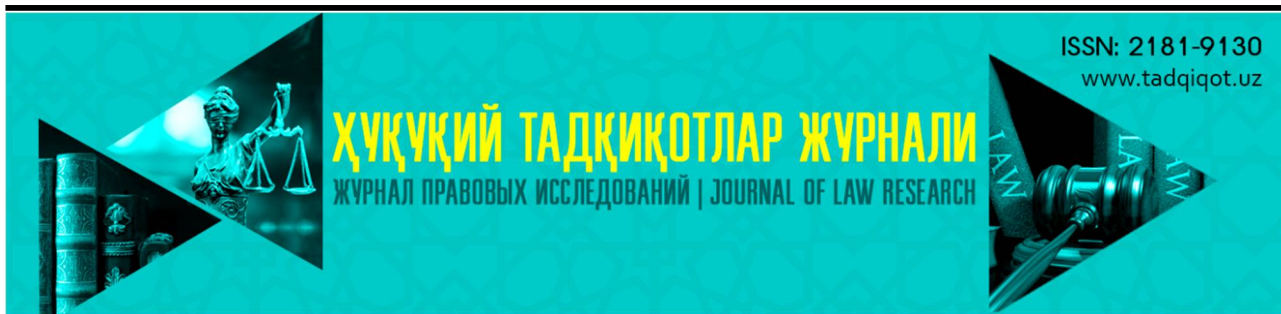
Inog'omjonova Zumratxon Fatxullayevna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Pulatov Yuriy Safiyevich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
To'laganova Gulchehra Zaxitovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Muxiddinov Faxriddin Muxiddinovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Mirazov Davron Miragzamovich
yuridik fanlar doktori (O'zbekiston)
Rijakov Aleksandr Petrovich
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)

Stoyko Nikolay Genadyevich
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)
Iskandarov Zayniddin
yuridik fanlar doktori, professor (Tojikiston)
Sergey Pen
yuridik fanlar doktori, professor (Qozog'iston)
Aleksey Purs
yuridik fanlar doktori, dotsent (Belarus)
Jurgen Maurer
yuridik fanlar doktori, professor (Germaniya)
Kevin Curtin
yuridik fanlar doktori, professor (AQSH)

Ismoilov Bahodir Islamovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Matkarimova Gulchehra Abdusamatovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Yuldasheva Govxerjan
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Alexander Trunk
yuridik fanlar doktori, professor (Germaniya)

1. Sayfullayeva Mahbuba Azim qizi	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA INGLIZ HUQUQINI JORIY ETISH VA QO'LLASHNING SHARTLARI VA ISTIQBOLLARI.....	5
2. Мамадалиев Бахтиёр Зокирович	
ЎРМОН ХЎЖАЛИГИ СОҲАСИДА ҚОНУНЧИЛИК ИЖРОСИ УСТИДАН ПРОКУРОР НАЗОРАТИНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ ВА УЛАРНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ ЙЎЛЛАРИ.....	13
3. Ummatov Muhammadrasul Tursunovich	
JAMOAT XAVFSIZLIGINI TA'MINLASH SUBYEKTLARI ORASIDA JAVOBGARLIKNI SOHA, HUDUD VA YO'NALISHLAR BO'YICHA BIRIKTIRISH VA AMALGA OSHIRISH MUAMMOLARI.....	21
4. Axatov Shuxrat Shoim o'g'li	
SUN'IY INTELLEKTDAN JINOYAT SODIR ETISH VOSITASI SIFATIDA FOYDALANISHNING JINOIY-HUQUQIY MUAMMOLARI.....	30
5. Bozorov Jasurbek Saydulla o'g'li	
SHAXSIY HAYOT DAXLSIZLIGIGA TAJOVUZ QILUVCHI KIBER-TA'QIB (CYBERSTALKING)NING JINOYAT-HUQUQIY TABIATI: MILLIY QONUNCHILIKDAGI BO'SHLIQLAR VA XORIJIY TAJRIBANING QIYOSIY-HUQUQIY TAHLILI.....	36
6. Ismoilov Shoxabbos G'ayratjon o'g'li	
JINOYAT TARKIBINING OBYEKTIV VA SUBYEKTIV BELGILARIGA KO'RA NORMALAR RAQOBATINING HUQUQIY TAHLILI.....	47
7. Матмуратов Батир Джолдасович	
ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНИНГ ЯНГИ ЖИНОЯТ КОДЕКСИГА ЖАРИМА ЖАЗОСИНИ АСОСИЙ ЖАЗОГА ҚЎШИМЧА ҚИЛИБ КИРИТИШ ВА УНИ КОРРУПЦИЯ ЖИНОЯТЛАРИГА КЕНГ ЖОРИЙ ЭТИШ ЗАРУРАТИ.....	58
8. Noraliyev Turg'un Eshmurod o'g'li	
TEKNOLOGIK TARAQQIYOT SHAROITIDA JINOYAT PREDMETINING EVOLYUTSIYASI: SUN'IY INTELLEKT, KRIPTO-AKTIVLAR, VIRTUAL MULK VA AXBOROT JINOIY TAJOVUZ OBYEKTI SIFATIDA.....	66
9. Утаев Хусниддин Хуррамович	
РАҚАМЛИ МУЛКИЙ ҚИЛМИШЛАРНИ ТУРДОШ ЖИНОЯТ ТАРКИБЛАРИДАН ФАРҚЛАШНИНГ ЖИНОЯТ-ҲУҚУҚИЙ МОДЕЛИ.....	77
10. Махмадиярова Хумора Ўктам кизи	
БИРИНЧИ ИНСТАНЦИЯ СУДЛАРИДА ИШ ЮРИТИШДА ТОРТИШУВ ПРИНЦИПИНИНГ АҲАМИЯТИНИ КУЧАЙТИРИШ.....	85
11. Архангельская Екатерина Константиновна	
«ПРЕДУПРЕЖДЕНИЕ ПРЕСТУПЛЕНИЙ В ОТНОШЕНИИ ИНОСТРАНЦЕВ: ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ И ДИСТАНЦИОННЫЙ ОПРОС С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ».....	84
12. Sattarov Ja'surbek Avazbekovich	
AXBOROT TEKNOLOGIYALARIDAN FOYDALANIB SODIR ETILADIGAN FIRIBGARLIKKA QARSHI PROFILAKTIKANING YANGI MODELI: MAHALLABAY YONDASHUV, ANTIFROD MEKANIZMLAR VA VIKTIMOLOGIK HIMOYA ISTIQBOLLARI.....	103



Утаев Хусниддин Хуррамович,
Тошкент давлат юридик университети
мустақил изланувчиси
E-mail: utaevhusniddin6@gmail.com

РАҚАМЛИ МУЛКИЙ ҚИЛМИШЛАРНИ ТУРДОШ ЖИНОЯТ ТАРКИБЛАРИДАН ФАРҚЛАШНИНГ ЖИНОЯТ-ҲУҚУҚИЙ МОДЕЛИ

For citation: Utaev Khusniddin Khurramovich. A CRIMINAL LAW MODEL FOR DISTINGUISHING DIGITAL PROPERTY OFFENCES FROM RELATED CRIMINAL OFFENCES. Journal of Law Research. 2026, 11 vol., issue 7.

 <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.22235470>

АННОТАЦИЯ

Мақолада ахборот технологияларидан фойдаланиб содир этиладиган мулкый қилмишларни турдош жиноят таркибларидан фарқлаш мезонлари тадқиқ этилган. Тадқиқотнинг мақсади қилмишни қўлланилган технологияга эмас, мулкый натижани юзага келтирган ҳуқуқий механизмга асосланиб квалификация қилиш моделини ишлаб чиқишдан иборат. Формал-юридик, тизимли ва қиёсий-ҳуқуқий таҳлил усуллари асосида жабрланувчининг иродавий иштироки, мажбурлаш, айбдорнинг мулк ва ахборот тизимида нисбатан ваколати, жиноий ниятнинг шаклланган вақти ҳамда компьютер ахборотида етказилган мустақил зарарнинг аҳамияти очиқ берилган. Натижада рақамли мулкый қилмишларни квалификация қилишнинг олти босқичли модели таклиф этилган, фирибгарликни товламачилик, ўзлаштириш, ўғирлик, мулкый зарар етказиш ва компьютер ахбороти соҳасидаги жиноятлардан фарқлаш мезонлари асосланган.

Калит сўзлар: ахборот технологиялари, фирибгарлик, жабрланувчи иродаси, кириш ваколати, жиноий ният, товламачилик, ўзлаштириш, ўғирлик, компьютер ахбороти, жиноятлар мажмуи, квалификация.

Утаев Хусниддин Хуррамович,
Самостоятельный соискатель Ташкентского
государственного юридического университета
E-mail: utaevhusniddin6@gmail.com

УГОЛОВНО-ПРАВОВАЯ МОДЕЛЬ РАЗГРАНИЧЕНИЯ ЦИФРОВЫХ ИМУЩЕСТВЕННЫХ ДЕЯНИЙ ОТ СМЕЖНЫХ СОСТАВОВ ПРЕСТУПЛЕНИЙ

АННОТАЦИЯ

В статье исследованы критерии разграничения имущественных деяний, совершаемых с использованием информационных технологий, от смежных составов преступлений. Цель исследования состоит в разработке модели квалификации, основанной не на применённой технологии, а на юридическом механизме возникновения имущественного результата. На

основе формально-юридического, системного и сравнительно-правового методов раскрыто значение волевого участия потерпевшего, принуждения, полномочий виновного в отношении имущества и информационной системы, момента формирования преступного умысла и самостоятельного вреда компьютерной информации. В результате предложена шестиступенчатая модель квалификации цифровых имущественных деяний и обоснованы критерии разграничения мошенничества с вымогательством, присвоением, кражей, причинением имущественного ущерба и преступлениями в сфере компьютерной информации. **Ключевые слова:** информационные технологии, мошенничество, воля потерпевшего, полномочия доступа, преступный умысел, вымогательство, присвоение, кража, компьютерная информация, совокупность преступлений, квалификация.

Utaev Khusniddin Khurramovich,

Independent Researcher at Tashkent State University of Law

E-mail: utaevhusniddin6@gmail.com

A CRIMINAL LAW MODEL FOR DISTINGUISHING DIGITAL PROPERTY OFFENCES FROM RELATED CRIMINAL OFFENCES

ANNOTATION

The article examines the criteria for distinguishing property offences committed using information technologies from related criminal offences. Its purpose is to develop a model of legal characterisation based not on the technology employed but on the legal mechanism that produces the property consequence. Using formal legal, systemic and comparative legal methods, the study analyses the victim's volitional participation, coercion, the offender's authority over property and information systems, the time at which criminal intent is formed, and independent harm to computer information. It proposes a six-stage model for characterising digital property offences and substantiates criteria for distinguishing fraud from extortion, embezzlement, theft, causing property damage and offences involving computer information.

Keywords: information technology, fraud, will of the victim, access authority, criminal intent, extortion, embezzlement, theft, computer information, concurrence of offences, legal characterisation.

Рақамли муҳитда мулкӣ қийматнинг ҳаракати кўпинча ташқи томондан бир хил кўринади. Жабрланувчининг банк ҳисобварағидаги маблағ камаяди ва айбдорнинг ҳисобварағига ёки унинг кўрсатмасига кўра бошқа шахснинг ҳисобварағига ўтказилади. Бироқ бу натижа турли ҳуқуқий механизмлар орқали юзага келиши мумкин. Жабрланувчи ёлгон ахборот таъсирида операцияни ўзи тасдиқлаши, айбдор ҳақиқий аутентификация маълумотларидан яширин фойдаланиши, ишониб топширилган тизимдаги ваколатини суиистеъмол қилиши, ахборотни йўқ қилиш билан кўрқитиши ёки компьютер маълумотини ўзгартириб автоматлаштирилган операцияни ишга тушириши мумкин. Натижанинг ўхшашлиги мазкур ҳаракатларнинг жиноят ҳуқуқига оид табиати бир хиллигини англатмайди.

Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодексида ахборот технологиялари иштирокидаги мулкӣ қилмишлар бир нечта нормалар доирасида назарда тутилган. Жумладан, 168-моддасининг учинчи қисми «г» банди (ахборот тизимидан, шу жумладан ахборот технологияларидан фойдаланиб содир этилган фирибгарлик) ва унга турдош бўлган жиноят таркиблари, хусусан, товламачилик (165-модда), ўзлаштириш ёки растрата йўли билан талон-торож қилиш (167-модда), ўғрилик (169-модда), алдаш ёки ишончни суиистеъмол қилиш йўли билан мулкӣ зарар етказиш (170-модда), пул маблағларини ва бошқа мол-мулкни жалб этишга доир ноқонуний фаолият (188¹-модда), шунингдек ахборот технологиялари соҳасидаги жиноятлар (278¹–278⁷-моддалар) ҳам фактик вазиятга қараб қўлланиши мумкин[1]. Нормаларнинг бундай яқинлиги технологиянинг номи билан чекланмайдиган, жиноий таъсир механизмини очиқ берадиган фарқлаш тизимини талаб этади.

Ўзбекистон Республикаси Олий суди Пленумининг 2023 йил 23 июндаги 17-сонли қарори 22-банди фирибгарлик билан ахборот тизимида рухсатсиз кириб содир этилган ўғирлик ўртасидаги муҳим чегарани белгилаган. Унга кўра фирибгарликда жабрланувчи алдов ёки ишончни суийестемол қилиш оқибатида мулкни айбдор эгалигига ихтиёрий равишда ўтказиш ва мулк ўз эгалигидан чиқаётганини англайди[2]. Мазкур тушунтириш амалиёт учун асосий таянч бўлса ҳам, товламачилик, ўзлаштириш, мулккий зарар етказиш, ноқонуний молиявий фаолият ва компьютер ахборотида қарши жиноятлар билан чегарани ягона алгоритмда очиқ бермайди.

Хорижий тадқиқотчилар ҳам рақамли муҳитдаги ўзгаришлар қонунчиликни доимий такомиллаштиришни талаб этишини қайд этади. А.Насташ, С.Черноморец ва А.Файгернинг фикрича, «замонавий жамиятда фирибгарлик жиноятларининг янги кўринишлари, айниқса компьютер технологияларидан фойдаланган ҳолда содир этиладиган фирибгарликлар кўпайиб бормоқда. Бу эса қонунчиликни такомиллаштиришни талаб этади»[3]. Шунингдек, Й.Жанг ва Х.Донг эса фирибгарлик усуллариининг доимий янгиланиши суд экспертизаси орқали идентификация қилиш вазифасини мураккаблаштираётганини таъкидлайди[4]. Бу икки позициядан келиб чиқадиган умумий натижа янги техник усуллар рўйхатини тузиш билан чекланмаслик зарурлигидир. Барқарор квалификация мезони муайян дастур ёки қурилмага эмас, инсон иродаси, мулкка нисбатан ҳуқуқий мавқе ва жиноий ниятга боғланиши керак.

Турдош жиноят таркибларини фарқлашда биринчи вазифа умумий ва махсус белгиларни ажратишдан иборат. Т.В. Кленова таъкидлашича, амалий фаолиятда турли жиноят таркибларининг фирибгарликка ўхшаш белгилари ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар учун қилмишларни квалификация қилишда жиддий қийинчиликлар туғдиради[5]. Рақамли муҳитда бундай ташқи ўхшашликни телефон, компьютер, мессенжер ёки банк иловаси иштирок этгани янада кучайтиради. Бироқ бир хил воситанинг ишлатилиши қилмишнинг объекти, усули ва субъектив йўналишини бир хил қилмайди.

Фирибгарликни товламачиликдан ажратишда ахборот етказишнинг мазмуни ҳал қилувчи аҳамиятга эга. Фирибгарликда ёлғон ахборот жабрланувчида нотўғри тасаввур ҳосил қилиб, мулкни ташқи жиҳатдан ихтиёрий топширишга олиб келади. Товламачиликда эса хабарнинг вазифаси янглиш тасаввур яратиш эмас, жабрланувчининг танлаш эркинлигини кўрқитиш орқали чеклашдир. Р. Алтиев таъкидлашича, фирибгарлик ва товламачилик учун назарда тутилган жавобгарлик чораларидаги фарқ ушбу қилмишларнинг ижтимоий хавфлилик даражаси турлича баҳоланганини кўрсатади[6]. Бироқ санкциялардаги фарқ квалификациянинг бошланғич мезони эмас, қонун чиқарувчининг мажбурлашга нисбатан берган ижтимоий хавфлилик баҳосидир.

У.А.Ирибеков товламачилик таркибини тизимли таҳлил қилиб, унинг ажратувчи хусусияти мажбурлаш элементи эканини кўрсатади[7]. Рақамли вазиятда ҳам шу белги сақланади. Айбдор маълумотни ошкор қилиш, ахборот ресурсини йўқ қилиш, ўзгартириш, эгаллаб олиш ёки тўсиб қўйиш билан кўрқитиб пул талаб қилса, мулкнинг кейинчалик электрон тарзда ўтказилгани қилмишни фирибгарликка айлантирмайди. Аксинча, жабрланувчи хавфни ҳақиқий деб қабул қилиб, ундан қутулиш учун ҳаракат қилади. Демак, биринчи ташхис саволи жабрланувчи пулни янглишгани учун бердими ёки таҳдид таъсирида бердими деган масала бўлиши лозим.

Фирибгарликни ўзлаштиришдан фарқлашда асосий мезон мулк ва ахборот тизимида нисбатан дастлабки ҳуқуқий мавқеидир. Ўзлаштиришда мулк айбдорга қонуний асосда ишониб топширилган ёки унинг тасарруфига берилган бўлади. Фирибгарликда эса айбдор мулкни айнан алдов орқали қўлга киритади. С.В.Шевелева ҳуқуқни қўлловчи компьютер ахборотида кириш имконияти қандай асосда юзага келганидан келиб чиқиши лозимлигини таъкидлайди[8]. Бу фикр рақамли тизимга киришнинг техник фактидан кўра киришнинг ҳуқуқий асоси муҳимлигини кўрсатади.

Банк ёки ташкилот ходими ўз хизмат вазифаси туфайли мижоз ҳисоблари билан ишлаш ваколатига эга бўлиши мумкин. Агар у ишониб топширилган маблағ ёки уни тасарруф этиш ваколатидан ўз манфаати учун фойдаланса, қилмишни ташқаридан содир этилган

фирибгарлик билан тенглаштириб бўлмайди. Шу билан бирга, хизмат тизимига қонуний кириш ҳуқуқи ҳар қандай операцияни ўзлаштириш деб баҳолаш учун етарли эмас, чунки фақат техник аккаунт мавжудлиги мулк ишониб топширилганини аниқлатмайди. Қайси мулк киймат ишониб топширилгани ва ваколат қай тарзда ўз манфаатига бурилгани аниқланиши шарт.

Фирибгарлик ва ўғирлик чегарасида эса жабрланувчининг иродавий ҳаракати асосий ўрин тутаети. Россия Федерацияси Олий суди Пленумининг 2017 йил 30 ноябрдаги 48-сонли қарори тўлов картаси маълумотларидан фойдаланилган ҳолатларни квалификация қилишда маблағнинг қандай олинганига эътибор қаратади[9]. Шу сабабли карта рақами ёки тасдиқлаш коди алдов орқали олинганининг ўзи кейинги барча ҳаракатларни фирибгарлик деб баҳолашга асос бўлмайди.

Квалификацияда икки иродавий босқични фарқлаш лозим. Биринчи босқичда жабрланувчи махфий маълумотни айбдорга бериши мумкин. Иккинчи босқичда мулк кий операция амалга оширилади. Агар жабрланувчи фақат кодни берган, аммо маблағни ўтказишни англамаган ва тасдиқламаган бўлса, мулкнинг чиқиб кетиши унинг мулк кий иродасига таянмайди ва айбдор ҳақиқий маълумотдан фойдаланиб операцияни яширин бажарган бўлади. Агар жабрланувчи ёлгон мақсадга ишониб, айнан пул ўтказиш операциясини ўзи тасдиқласа, фирибгарликка хос иродавий боғланиш мавжуд бўлади. Демак, маълумотни беришга розилик билан мулкни ўтказишга розилик бир хил ҳуқуқий факт эмас.

Ж.Шикс, С.ван де Вейжер ва Е.Леукфелдт кибержиноятчиларнинг интеллектуал салоҳияти ва техник билимларидан фойдаланиш даражасини таҳлил қилади[10]. Бу кузатув тергов тактикаси учун муҳим, бироқ жиноят таркибини фарқлашда мустақил мезон бўла олмайди. Махсус техник билимга эга шахс оддий ижтимоий муҳандислик усулида инсонни алдаши, техник билими чекланган шахс эса тайёр воситадан фойдаланиб ахборот тизимига рухсатсиз кириши мумкин.

Пул маблағларини жалб этишга доир ноқонуний фаолият билан фирибгарлик ўртасидаги чегарани фақат кўп сонли жабрланувчи ёки интернетдаги реклама белгиси билан аниқлаб бўлмайди. А.В.Креховец ва А.А.Никифорова фирибгарликда айбдорнинг мақсади бошиданоқ ўзганинг мулк кийни эгаллашга қаратилган бўлишини, молиявий пирамида ташкил этишда эса дастлабки босқичда фойда олиш мақсади мавжуд бўлиши мумкинлигини кўрсатади[11]. Демак, ҳал қилувчи масала мажбурият қабул қилинган вақтда уни бажариш учун реал иқтисодий асос ва ҳақиқий ният мавжуд бўлган ёки бўлмаганидир.

Дастлабки ниятни аниқлаш шахснинг кейинги тўловга қобилиятсизлигини ўзича жиноий қасд деб талқин қилишни истисно этади. Тергов маблағлар қаерга йўналтирилганини, ваъда қилинган фаолият ҳақиқатда амалга оширилганини, даромад манбаи мавжудлигини ва янги иштирокчилар маблағи аввалги иштирокчиларга тўловнинг ягона манбаи бўлганини текшириши лозим. Бошиданоқ ёлгон ваъда, сохта ҳисобот ва мулк кий қайтармаслик режаси мавжуд бўлса, фирибгарлик белгилари кучаяди. Агар пул маблағларини жалб қилиш пайтида қабул қилинган мажбуриятларни бажаришга қаратилган реал иқтисодий фаолият ва ҳақиқий ният мавжуд бўлган бўлса, қилмиш биринчи навбатда ЖКнинг 188¹-моддаси белгилари нуқтаи назаридан баҳолалиши лозим.

Фирибгарликни ахборот технологиялари соҳасидаги жиноятлардан фарқлашда уларнинг тажовуз объектлари турлича экани муҳим мезон ҳисобланади, бироқ бу мезон барча ҳолатларда ҳам масалани тўлиқ ҳал қилмайди. А. Шеслер таъкидлашча, компьютер ахбороти соҳасидаги жиноят фирибгарликни содир этиш воситаси бўлиб хизмат қилган ҳолларда қилмишни жиноятлар мажмуи тариқасида квалификация қилиш масаласи юзага келади[12]. Бироқ ҳар қандай техник ҳаракат учун қўшимча модда қўллаш ҳам тўғри эмас. Рухсатсиз кириш ёки маълумотни ўзгартириш фирибгарлик усулининг ичида тўлиқ қамраб олинганми, ахборот хавфсизлигига мустақил зарар етганми ва айбдорнинг қасди қайси натижаларни қамрагани баҳолалиши керак.

Россия Федерацияси Олий суди Пленумининг юқорида кўрсатилган қарори жиноятлар мажмуини ҳал қилишда техник ҳаракат мустақил таркиб белгиларини ҳосил қилиши

текширилиши зарурлигини кўрсатади[13]. Ўзбекистон ҳуқуқи учун мақбул ёндашув уч қадамдан иборат бўлиши мумкин. Аввало компьютер ахбороти соҳасидаги тегишли модданинг барча белгилари аниқланади. Кейин ушбу қилмиш мулкни эгаллашдан олдин тугалланган мустақил тажовуз экани ёки мулккий натижага олиб боровчи ажралмас ҳаракат экани текширилади. Ниҳоят ахборотнинг яхлитлиги, махфийлиги ёки тизим ишига мулккий зарардан ташқари мустақил зарар етгани баҳоланади.

М.Думчиков ва ҳаммуаллифлари кибер фирибгарлик жиноятлари шахс ва ташкилотларга молиявий зарар етказибгина қолмай, миллий ҳамда халқаро хавфсизликка ҳам таҳдид солишини таъкидлайди[14]. Бу фикр ҳодисанинг трансмиллий ва кўп объектли оқибатларини очади, аммо кенг ижтимоий хавфлилик ҳар бир ишда жиноятлар мажмуи мавжуд деган хулосани бермайди. Моддий норма бўйича баҳо аниқ жабрланган муносабат, айбдорнинг қасди ва юзага келган оқибатлар асосида берилиши шарт.

М.А.Новоженев ахборот ва коммуникация технологиялари қўлланилган жиноятларни тергов қилишда ҳаракатлар ҳамда рақамли излар мураккаб занжир ҳосил қилишини таъкидлайди[15]. Квалификация алгоритми шу боис исботлаш алгоритми билан уйғун бўлиши керак. Транзакцияни ким бошлагани, аутентификацияни ким бажаргани, қурилма ва аккаунт ким назоратида бўлгани, маълумот қачон ўзгартирилгани, жабрланувчига қандай хабар берилгани ва маблағ қайси ҳаракатдан кейин чиққанини тикламасдан туриб, ирода ва сабабий боғланиш ҳақида ишончли хулоса чиқариб бўлмайди.

Х.Ванг, Й.Лю ва Х.Жанг интернет фирибгарлиги алоқасиз воситалар, онлайн медиа ва янги тўлов воситалари орқали амалга оширилиши билан анъанавий фирибгарликдан фарқ қилишини кўрсатади[16]. Масофавийлик ҳодисанинг криминологик хусусиятини ўзгартиради, аммо фирибгарликнинг юридик ўзагини йўқотмайди. Агар мулкни топширишга инсоннинг алдов таъсиридаги қарори сабаб бўлса, алоқа масофаси таркибни ўзгартирмаслиги керак, аксинча, масофавий восита орқали ҳақиқий маълумотлардан яширин фойдаланилса, фирибгарликка хос ихтиёрий топшириш мавжуд бўлмайди.

Қ.П.Абдурасулова фирибгарлик таркибининг қонунда тўлиқ очиб берилмагани ва бу ҳолат уни ўхшаш жиноятлардан фарқлашни қийинлаштиришини қайд этади[17]. Мазкур танқидни амалдаги 168-модданинг ахборот технологияларига оид белгисига татбиқ этганда икки масала кўринади. Биринчиси ахборот технологиясидан фойдаланиш қайси ҳаракатни англатишига оид. Иккинчиси технология орқали алдов инсонга қаратилган ҳолат билан компьютер маълумотида бевосита таъсир қилинган ҳолатнинг бир нормада қай даражада қамраб олинishiга оид.

Шахсга доир маълумотдан фойдаланишда тайёрлов ҳаракати билан мулккий жиноятни фарқлаш алоҳида аҳамиятга эга. Ф.Кассим шахсни ўғирлашда шахсий маълумотлардан фирибгарлик мақсадида ёки бошқа ноқонуний фаолият учун рухсатсиз фойдаланиш назарда тутилишини кўрсатади[18]. Н.Пикеро ва ҳаммуаллифлари эса синтетик идентификацияни ҳақиқий шахс маълумотларини тўқима маълумотлар билан бирлаштириб сохта шахсият яратишдан иборат янги ҳодиса деб тавсифлайди[19]. Иккала ҳолатда ҳам маълумотни ноқонуний қўлга киритиш мулкни эгаллаш тугалланганини англатмайди. Сохта профил тайёрлаш, кредит берувчи ходимни алдаш, автоматлаштирилган скоринг тизимида ёлғон маълумот киритиш ва маблағни олиш ҳаракатлари қасд ҳамда сабабий боғланишга кўра алоҳида баҳоланиши лозим.

Юқоридаги таҳлил асосида рақамли мулккий қилмишларни квалификация қилишнинг олти босқичли модели таклиф этилади.

Биринчи босқичда мулккий натижа, унинг вақти ва мулк қайси фонддан қайси назоратга ўтгани белгиланади. Натижа аниқланмасдан туриб технологияга оид белгиларни муҳокама қилиш квалификацияни воситадан бошлаш хатосига олиб келади. Мавжуд мулк чиққанми, олинishi лозим даромад келмай қолганми ёки фақат ахборотга зарар етганми деган саволлар шу босқичда ҳал қилинади.

Иккинчи босқичда жабрланувчи ёки мулкни тасарруф этишга ваколатли шахснинг иродавий иштироки текширилади. У мулкни ўтказиш ҳаракатини англаган ва алдов таъсирида

тасдиқлаган бўлса, фирибгарлик йўналиши устувор бўлади. У фақат махфий маълумотни берган, лекин мулкӣ операцияни англамаган бўлса, кейинги яширин ҳаракат ўғирлик ёки компьютер маълумотиға таъсир билан боғлиқ таркиб нуқтаи назаридан баҳоланади.

Учинчи босқичда мажбурлаш мавжудлиги аниқланади. Маълумотни ошкор қилиш, тизимни тўсиб қўйиш ёки бошқа зарар келтириш билан қўрқитиш жабрланувчининг танлаш эркинлигини чекласа, товламачилик белгиси юзага келади. Қўрқитишнинг ёлғон бўлиши қилмишни фирибгарликка айлантирмайди, чунки таъсир механизми янглиш тасаввурдан кўра хавфдан қутулишға қаратилган қарор билан боғлиқ. Алдов ва таҳдид бирға ишлатилса, қайси бири мулкни беришға ҳал қилувчи сабаб бўлгани аниқланади.

Тўртинчи босқичда айбдорнинг мулк ва ахборот тизимиға нисбатан ваколати баҳоланади. Мулк ишониб топширилган ва айбдор уни тасарруф этиш имконига қонуний асосда эға бўлса, ўзлаштириш масаласи кўтарилади. Фақат ахборот тизимиға техник кириш ҳуқуқи мавжудлиги етарли эмас, чунки ваколатнинг предмети, чегараси ва мулкӣ қарор қабул қилиш имконияти ҳужжатлар, вазифа йўриқномаси ва тизимдаги роллар асосида аниқланиши керак.

Бешинчи босқичда жинойӣ ниятнинг шаклланган вақти ва иқтисодий фаолиятнинг ҳақиқӣ мазмуни текширилади. Мулкни қайтармаслик ёки мажбуриятни бажармаслик нияти бошидан мавжуд бўлса, фирибгарликка оид хулоса асосланиши мумкин. Дастлаб реал фаолият ва мажбуриятни бажариш нияти бўлиб, кейин ноқонуний молиявий модель юзага келган бўлса, 188¹-модда белгилари алоҳида баҳоланади. Кейинги муваффақиятсизликнинг ўзи аввалдан мавжуд жинойӣ қасдни исботламайди.

Олтинчи босқичда компьютер ахборотиға қарши мустақил тажовуз ва жинойятлар мажмуи текширилади. Рухсатсиз кириш, маълумотни модификациялаштириш ёки зарарли дастурдан фойдаланиш мулкӣ қилмишдан ташқари мустақил объектға зарар етказган ва тегишли таркибнинг барча белгилари мавжуд бўлса, қўшимча квалификация асосли бўлади. Агар техник ҳаракат махсус мулкӣ таркибда тўлиқ камраб олинса, бир қилмишни сунъий равишда бир неча моддаға ажратишға йўл қўйилмаслиги керак.

Мазкур моделнинг амалий афзаллиги квалификацияни тайёр техник атамага боғламаслигидадир. Фишинг, вишинг, смишинг, зарарли дастур ёки синтетик идентификация бир неча хил жинойят механизмида ишлатилиши мумкин, яъни улар жинойят усулини тасвирлайди, аммо ҳуқуқӣ хулосани ўзича белгиламайди. Технология ўзгарганда ҳам юқоридаги олти мезон ўз аҳамиятини сақлаб қолади.

Ўтказилган таҳлил натижалари рақамли мулкӣ қилмишларни квалификация қилишда ахборот технологияларидан фойдаланиш факти ўз-ўзидан ҳал қилувчи мезон эмаслигини кўрсатди. Қилмишға ҳуқуқӣ баҳо беришда мулкӣ натижанинг қандай механизм орқали юзага келгани асосий аҳамият касб этади. Жабрланувчининг алдов таъсирида мулкӣ ҳаракатни амалға ошириши фирибгарликни, таҳдид таъсирида ҳаракат қилиши товламачиликни, ишониб топширилган мулкни айбдорнинг ўз манфаатиға йўналтириши ўзлаштиришни, мулкни жабрланувчининг иродасисиз яширин эгаллаш ўғирликни, мулкдор олиши лозим бўлган даромаднинг унинг фондиға келиб тушмаслиги эса ЖКнинг 170-моддасида назарда тутилган мулкӣ зарар етказишни ифодалайди. Тадқиқот натижалари асосида қуйидаги таклифлар илғари сурилади.

Биринчидан, тергов ва суд амалиётида рақамли мулкӣ қилмишларни квалификация қилишнинг олти босқичли моделидан фойдаланиш мақсадға мувофиқ. Мазкур модел мулкӣ натижа, жабрланувчининг иродавий иштироки, мажбурлашнинг мавжудлиги, айбдорнинг мулк ва ахборот тизимиға кириш ҳамда уларни тасарруф этиш ваколати, жинойӣ ниятнинг шаклланган вақти ва компьютер ахборотиға етказилган мустақил зарарни изчил равишда аниқлашни назарда тутиши лозим. Бу қилмишни фақат қўлланилган технология ёки техник усул номиға асосланиб квалификация қилишнинг олдини олади.

Иккинчидан, Ўзбекистон Республикаси Олий суди Пленумининг 2023 йил 23 июндаги 17-сонли қарорининг 22-банди қўшимча тушунтиришлар билан тўлдирилиши мақсадға мувофиқ. Унда жабрланувчининг махфий маълумотни алдов таъсирида бериши билан мулкӣ

операцияни англаган ҳолда амалга ошириши ёки тасдиқлаши бир хил ҳуқуқий аҳамиятга эга эмаслиги белгиланиши лозим. Шунингдек, фирибгарликни товламачилик, ўзлаштириш, мулкий зарар етказиш ва пул маблағлари ҳамда бошқа мол-мулкни жалб этишга доир ноқонуний фаолиятдан фарқлашнинг асосий мезонлари кўрсатилиши керак.

Учинчидан, ахборот технологиялари соҳасидаги жиноятлар билан мулкка қарши жиноятларни жиноятлар мажмуи тариқасида квалификация қилиш шартлари аниқлаштирилиши лозим. Бундай квалификация компьютер ахбороти соҳасидаги тегишли жиноят таркибининг барча белгилари мавжуд бўлганда, ахборот хавфсизлигига мустақил зарар етказилганда ва ушбу зарар мулкий жиноят таркиби билан тўлиқ қамраб олинмаганда қўлланиши керак. Ахборот тизимида рухсатсиз кириш фактининг ўзи жиноятлар мажмуи мавжудлиги ҳақида хулоса чиқариш учун етарли эмас.

Иктибослар/сноски/References:

1. Ўзбекистон Республикасининг Жиноят кодекси. 1994 йил 22 сентябрь. Қонунчилик маълумотлари миллий базаси. www.lex.uz/docs/111453. (Criminal Code of the Republic of Uzbekistan. September 22, 1994. National database of legislative information. www.lex.uz/docs/111453)
2. Ўзбекистон Республикаси Олий суди Пленумининг 2023 йил 23 июндаги 17-сонли «Фирибгарликка оид ишлар бўйича суд амалиёти тўғрисида»ги қарори. 22-банд. (Resolution of the Plenum of the Supreme Court of the Republic of Uzbekistan dated June 23, 2023 No. 17 "On judicial practice in cases of fraud". Paragraph 22)
3. Nastas A., Cernomoret S., Faigher A. Reflections on informatic crime in the Republic of Moldova // ACROSS. – 2023. – Vol. 7(5). – P. 84.
4. Zhang Y., Dong H. Criminal law regulation of cyber fraud crimes from the perspective of citizens' personal information protection in the era of edge computing // Journal of Cloud Computing. 2023. Vol. 12(64). P. 1–17.
5. Кленова Т.В. О разграничении смежных и конкурирующих составов преступлений на примере мошенничества // Уголовное право. 2014. № 3. С. 58–63 (Klenova T.V. On the distinction between related and competing crimes using the example of fraud // Criminal Law. 2014. No. 3. P. 58–63).
6. Алтиев Р. Ўзгалар мулкни фирибгарлик ва товламачилик йўли билан эгаллашнинг фаркли жихатлари // Ҳуқуқий тадқиқотлар журналы. 2019. № 2. Б. 114–118. (Altiev R. Different aspects of acquisition of other people's property by fraud and extortion // Journal of legal research. 2019. No. 2. B. 114–118.)
7. Иризбеков У.А. Нормы уголовного права по вымогательству. Систематический анализ // Texas Journal of Multidisciplinary Studies. 2024. Vol. 31. P. 4–9. (Irizbekov U.A. "Criminal Law Norms on Extortion. A Systematic Analysis." Texas Journal of Multidisciplinary Studies. 2024. Vol. 31. pp. 4–9)
8. Шевелева С.В. Мошенничество в сфере компьютерной информации. Особенности квалификации и конкуренции со смежными составами преступлений // Вестник Нижегородской академии МВД России. 2017. № 4 (40). С. 230–231. (Sheveleva S.V. "Computer Fraud: Characteristics of Qualification and Competition with Related Crimes." Bulletin of the Nizhny Novgorod Academy of the Ministry of Internal Affairs of Russia. 2017. No. 4 (40). pp. 230–231)
9. О судебной практике по делам о мошенничестве, присвоении и растрате. Постановление Пленума Верховного Суда Российской Федерации от 30 ноября 2017 года № 48 // Бюллетень Верховного Суда Российской Федерации. 2018. № 2. (On judicial practice in cases of fraud, misappropriation and embezzlement. Resolution of the Plenum of the Supreme Court of the Russian Federation of November 30, 2017 No. 48 // Bulletin of the Supreme Court of the Russian Federation. 2018. No. 2)

10. Schiks J.A.M., van de Weijer S.G.A., Leukfeldt E.R. High tech crime, high intellectual crime? Comparing the intellectual capabilities of cybercriminals, traditional criminals and non-criminals // *Computers in Human Behavior*. 2022. Vol. 126. P. 106985.
11. Креховец А.В., Никифорова А.А. К вопросу о квалификации преступлений в сфере инвестиционной деятельности в кредитные потребительские кооперативы с использованием информационных технологий // *Вестник Белгородского юридического института МВД России имени И.Д. Путилина*. 2023. № 2. С. 52–58. (Krekhovets A.V., Nikiforova A.A. On the Qualification of Crimes in the Sphere of Investment Activities in Consumer Credit Cooperatives Using Information Technologies // *Bulletin of the Belgorod Law Institute of the Ministry of Internal Affairs of Russia named after I.D. Putilin*. 2023. No. 2. pp. 52–58)
12. Шеслер А. Мошенничество. Проблемы реализации законодательных новелл // *Уголовное право*. 2013. № 2. С. 67–71. (Shesler A. Fraud. Problems of Implementing Legislative Innovations // *Criminal Law*. 2013. No. 2. pp. 67–71)
13. Постановление Пленума Верховного Суда Российской Федерации от 30 ноября 2017 года № 48. П. 20. (Resolution of the Plenum of the Supreme Court of the Russian Federation of November 30, 2017, No. 48. P. 20)
14. Dumchikov M., Fomenko A., Yunin O., Pakhomov V., Kabenok Y. The essence and classification of cybercrime in the field of computer information // *Amazonia Investiga*. 2022. Vol. 11(51). P. 291–299.
15. Новоженов М.А. О некоторых актуальных аспектах проведения следственных действий при расследовании преступлений, совершенных с применением информационно-коммуникационных технологий // *Академическая мысль*. 2024. № 1(26). С. 51–53 (Novozhenov M.A. On some current aspects of conducting investigative actions during the investigation of crimes committed with the use of information and communication technologies // *Academic Thought*. 2024. No. 1 (26). P. 51–53).
16. Wang X., Liu Y., Zhang H. Internet Fraud in China. A New Type of Crime // *Chinese Journal of Criminology*. 2022. Vol. 15. No. 2. P. 78–95.
17. Абдурасулова Қ.П. Фирибгарликнинг ўзига хос хусусиятлари // *Ҳуқуқ ва бурч*. 2021. № 4. Б. 45–49. (Abdurasulova Q.P. Peculiarities of fraud // *Right and duty*. 2021. No. 4. B. 45–49)
18. Cassim F. Protecting Personal Information in the Era of Identity Theft // *Potchefstroom Electronic Law Journal*. 2015. Vol. 18(2). P. 69–110.
19. Piquero N.L., Piquero A.R., Gies S., Green B., Velasquez E. Preventing Identity Theft. Perspectives on Technological Solutions from Industry Insiders // *Victims & Offenders*. 2021. Vol. 16(3). P. 444–463.

ҲУҚУҚИЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

ЖУРНАЛ ПРАВОВЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ

JOURNAL OF LAW RESEARCH

Taqdim etilayotgan maqolalarga qo'yilgan talablar:

1. Maqola o'zbek, ingliz va rus tillarida qabul qilinadi va Microsoft Word dasturida Times New Roman shriftida 12 kegl, 1 satr oralig'ida, sahifalar barcha tomondan 2 sm qoldirilgan bo'lishi shart. Satr boshi - 1,25 sm bo'lib, satrlarni eniga to'g'irlash, so'zlarni boshqa qatorga ko'chirish avtomatik tarzda bo'lishi lozim.
2. Birinchi qator o'ng tomondan muallifning familiyasi, ismi va otasining ismi, ikkinchi qatorda muallifning ish joyi, lavozimi, ilmiy darajasi va unvoni va e-mail, uchinchi qatorda sahifaning o'rtasida bosh va qalin harflar bilan maqolaning nomi yoziladi. Ushbu ma'lumotlar o'zbek, ingliz va rus tillarda berilishi lozim.
3. Keyingi qatordan o'zbek, ingliz va rus tillarida kamida 60 ta o'zbek, ingliz va rus tillarida so'zdan iborat annotatsiya beriladi.
4. Keyingi qatordan 6-10 ta o'zbek, ingliz va rus tillarida kalit so'zlar beriladi.
5. Keyingi qatordan asosiy matn umimiy so'zi minimal 2000 ta bo'ladi.
6. Adabiyotlarning to'liq ro'yxati asosiy matndan so'ng alifbo tartibida ko'rsatilishi lozim va havolalar asosiy matnda bo'lishi kerak [1, B.25].
7. Maqolada keltirilgan dalillarning to'g'riligi uchun muallif mas'ul, plagiat holati taqiqlanadi.
8. Web of science, Scopus tizimidagi jurnallardan iqtiboslar olish maqsadga muvofiqdir.

Требования к оформлению научной статьи:

1. Статья принимается на узбекском, английском и русском языках и должна быть оформлена в Microsoft Word шрифтом Times New Roman, размер 12, межстрочный интервал — 1, поля со всех сторон — 2 см. Абзацный отступ — 1,25 см; выравнивание по ширине и переносы слов должны быть включены автоматически.
2. В первой строке справа указываются фамилия, имя и отчество автора; во второй строке — место работы автора, должность, ученая степень и звание, а также e-mail; в третьей строке по центру страницы крупным и жирным шрифтом — название статьи. Эти сведения должны быть приведены на узбекском, английском и русском языках.
3. Ниже дается аннотация на узбекском, английском и русском языках, содержащая не менее 60 слов на каждом языке.
4. Далее приводятся 6–10 ключевых слов на узбекском, английском и русском языках.
5. Далее основной текст: общий объем текста должен быть не менее 2000 слов.
6. Полный список литературы должен быть приведен после основного текста в алфавитном порядке; ссылки должны присутствовать в основном тексте в формате [1, C.25].
7. Автор несет ответственность за достоверность приведенных в статье доказательств; плагиат запрещен.
8. Рекомендуется цитирование журналов из база данных Web of Science и Scopus.

Requirements of the articles submitted:

1. Articles are accepted in Uzbek, English and Russian and must be prepared in Microsoft Word using Times New Roman font, size 12, single line spacing, with 2 cm margins on all sides. First-line indent is 1.25 cm; text should be justified and word hyphenation/line breaks set to automatic.
2. In the first line on the right: the author's surname, given name and patronymic; in the second line: the author's affiliation, position, academic degree and title, and e-mail; in the third line centered on the page: the article title in bold and uppercase (or bold). These details must be provided in Uzbek, English and Russian.
3. Next, provide an abstract in Uzbek, English and Russian of at least 60 words in each language.
4. Next, provide 6–10 keywords in Uzbek, English and Russian.
5. Next, the main text: total word count must be at least 2000 words.
6. The full list of references must appear after the main text in alphabetical order, and citations should appear in the main text in the format [1, P.25].
7. The author is responsible for the accuracy of the evidence presented in the article; plagiarism is prohibited.
8. It is advisable to include citations from journals indexed in Web of Science and Scopus.